

rijksuniversiteit
groningen

De buurtfunctie van multifunctionele sporthallen en hun toekomst

Een onderzoek gebaseerd op twee casestudies: de Kalkwijk in
Hoogezand en de Vensterschool Selwerd in Groningen.

Student: Lucy Talens (s1997971)
Begeleider: Dhr. G . van Campenhout
Datum: 11 juni 2013

Rijksuniversiteit Groningen, Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen
Bachelor Sociale Geografie en Planologie

Voorwoord

Voor u ligt de eindversie van mijn bachelorscriptie over de buurtfunctie van multifunctionele sporthallen, in het bijzonder de twee multifunctionele sporthallen in Kalkwijck, Hoogezand-Sappemeer en in Selwerd, Groningen. Wat drie maanden geleden begon het bij het bedenken van een onderwerp binnen het thema Geografie en Planologie van de Sport, eindigt nu met het presenteren van de resultaten. Onderweg naar deze scriptie zijn vele literatuurstukken gelezen, onderzoeksvoorstellen geschreven, omwonenden geënquêteerd, data geanalyseerd en uiteindelijk conclusies getrokken. Alles bij elkaar heeft er veel tijd gezeten in dit onderzoek, wat ook wel te verwachten valt van een bachelorscriptie. Ondanks dat ik er een paar weken geleden voor vreesde dat ik het niet op tijd af zou krijgen heb ik toch nog een inhaalslag kunnen maken en ik ben erg blij dat dit nog gelukt is.

De dataverzameling was een ervaring op zich. Ondanks dat vele passerende bezoekers er gehaast uitzagen en geen tijd hadden om mijn vragen te kunnen beantwoorden, wil ik via deze weg graag de respondenten bedanken die bereid waren mijn vragen over de Kalkwijck of de Vensterschool te beantwoorden. Vier dagen van enquêteren hebben genoeg respondenten opgeleverd om de data in dit onderzoek te kunnen gebruiken. Ook wil ik mijn begeleider bedanken voor het meedenken over een geschikt onderwerp dat paste binnen het thema en de tips en overige hulp die mij hielpen naar dit resultaat toe.

Lucy Talens

Groningen, juni 2013

Samenvatting

In Nederland wordt er door de overheid en (sport)organisaties veel gepraat over het meer in beweging laten komen van de bevolking, van jong tot oud. Sporten en bewegen is gezond, zowel fysiek als mentaal, en kan daarbij ook bijdragen aan een gezondere en socialere levensstijl. Een manier om de sportiviteit van mensen te bevorderen kan het combineren van voorzieningen zijn in zogenaamde multifunctionele sporthallen. In deze sportvoorzieningen kan niet alleen gesport worden, maar bijvoorbeeld ook een bezoek gebracht worden aan een bibliotheek, kinderopvang of fysiotherapeut. Alle buurtbewoners kunnen gebruik maken van de voorzieningen en door de combinatie van sportiviteit en het bijeenkomen van buurtbewoners kan dit in positieve zin de sociale binding in de wijk beïnvloeden.

Dit onderzoek focust zich op de buurtfunctie van multifunctionele sporthallen om zodoende meer inzicht te krijgen in de sportieve en sociale functies van deze voorzieningen, en de invloed die de accommodaties hebben op het imago van de buurt. De vraag die hierbij centraal staat is: “in hoeverre dragen multifunctionele sporthallen bij aan de buurtfunctie en in welke mate levert het imago hieraan een bijdrage?”.

Om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden worden twee multifunctionele sporthallen nader bekeken. Door middel van mondelinge enquêtes zijn omwonenden naar hun mening gevraagd over de multifunctionele sporthallen om erachter te komen of de sporthallen een bijdrage leveren aan de betreffende buurt. De Kalkwijk in Hoogezand en de Vensterschool Selwerd in Groningen zijn beide te omschrijven als multifunctionele sporthallen en staan in het onderzoek centraal als casestudies.

Uit de enquêtes die afgenomen zijn onder de buurtbewoners in beide wijken blijkt dat allebei de multifunctionele sporthallen weldegelijk een belangrijke buurtfunctie hebben, maar ze hebben hierin een verschillende focus. De Kalkwijk is namelijk erg belangrijk in de buurt op het gebied van sportiviteit en organiseert weinig niet sportgerelateerde activiteiten voor de buurt. De Vensterschool in Groningen is daarentegen meer gericht op het organiseren van buurtactiviteiten en de scholing en opvang van kinderen en heeft daarom meer een sociale dan een sportieve functie.

De meeste respondenten zijn erg positief over de multifunctionele sporthallen, vooral wat betreft het combineren van meerdere voorzieningen onder één dak. Respondenten geven aan dat ze hierdoor tijd kunnen besparen en dat ze het prettig vinden om alles dicht bij elkaar te hebben. Er is een groei te zien in het aantal complexen met een dergelijke opzet, het is daarom te verwachten dat multifunctionele sporthallen nog populairder kunnen worden en zich door heel Nederland zullen uitbreiden.

Inhoudsopgave

Voorwoord	2	
Samenvatting	3	
1. Inleiding	5	
1.1. Probleemstelling	6	
1.2. Onderzoeksvragen	6	
1.3. Opbouw	6	
2. Theoretisch kader		
2.1. Jong en oud sportief	7	
2.2. Sociale cohesie	7	
2.3. Imago	8	
2.4. Buurtfunctie	9	
2.5. Brede scholen	9	
2.6. Multifunctionele sporthallen	10	
2.7. Tijd nemen voor sport	10	
3. Onderzoeksmethode		
3.1. Methoden	11	
3.2. Dataverzameling	11	
3.3. Casestudies	12	
3.4. Respondenten	15	
4. Onderzoekresultaten		
4.1. Sportfunctie	16	
4.2. Sociale functie	17	
4.3. Imago van multifunctionele sporthallen	18	
4.4. Toekomst van multifunctionele sporthallen	20	
5. Conclusie	21	
Aanbevelingen	22	
Literatuurlijst	23	
Figuren	25	
Bijlagen		
Bijlage 1	Kaart: locaties afgenomen enquêtes	26
Bijlage 2	Voorblad enquête	27
Bijlage 3	Enquête de Kalkwijk	28
Bijlage 4	Enquête de Vensterschool	30

Inleiding

Een grasveldje is met behulp van een aantal jassen omgetoverd tot een voetbalveld en basketbalveldjes sieren in allerlei soorten en maten verschillende wijken. Tegenwoordig zijn er ook Cruiff Courts en Krajicek Playgrounds; sportplekken in de openbare ruimte die niet alleen de jongeren meer willen laten bewegen maar ook door het aanleggen van sportvoorzieningen de sociale samenhang in wijken en buurten trachten te vergroten (Boonstra & Hermens, 2011). Zo is er in september 2011 de tweede Cruiff Court in Groningen geopend in de wijk Corpus den Hoorn, de eerste Cruiff Court in Groningen werd een aantal jaren eerder geopend in de Oosterparkwijk. De opening ging gepaard met voetbaltoernooien, clinics, een klimwand en diverse andere activiteiten waar de hele buurt aan mee kon doen (Groninger Internet Courant, 2011). Naast openbare sportplekken zijn er nog andere mogelijkheden om in de wijk aan sport te doen door bijvoorbeeld lid te worden van een sportvereniging of met kennissen/vrienden een loopgroepje te beginnen.

Samen met de overheid probeert het Nederlands Instituut voor Sport en Beweging Nederlanders meer aan het bewegen te krijgen. Het streven is om elke Nederlander minstens 28 minuten per dag stevig te laten lopen, bovenop het normale bewegingspatroon. Dit moet er uiteindelijk voor zorgen dat 70 miljoen kilo's overgewicht van alle volwassen Nederlanders samen verminderd wordt (NISB, 2013a). Daarnaast is ook 'Sport en bewegen in de buurt' opgezet en gefinancierd door de overheid. De bedoeling hiervan is dat lokale sport- en beweegaanbieders financieel ondersteund kunnen worden door de overheid om activiteiten op te zetten om mensen uit de buurt meer te laten bewegen en sporten (NISB, 2013b). Sporten zorgt niet alleen voor een bijdrage aan de gezondheid, maar kan ook op andere manieren een positieve invloed uitoefenen op een wijk.

Vele wijken in steden door heel Nederland hebben te kampen met vandalisme, overlast en andere problemen en hebben daardoor een slecht imago opgebouwd. Sommige bewoners kunnen met persoonlijke problemen te kampen hebben zoals armoede, werkloosheid, gezondheidsproblemen en spanningen binnen het gezin, wat de aandacht voor omwonenden en de wijk als geheel vaak geen goed doet (Musterd & Ostendorf, 2009). Sporten kan in bepaalde mate een bijdrage leveren aan het versterken van sociale binding, het omgaan met winst/verlies en leren samenwerken. Hierdoor zouden er bruggen kunnen worden geslagen tussen de verschillende maatschappelijke groepen die vaak in een (probleem)wijk te vinden zijn (Van Bottenburg & Schuyt, 1996). Zowel het sociale als sportieve component kan in een het aanpakken van een wijk erg belangrijk zijn, omdat dit samen kan zorgen voor meer integratie, interactie en socialisatie onder de bewoners. Daarnaast kan vooral het samen sporten een bijdrage leveren aan het ontstaan van contacten, het opbouwen van meer vertrouwen onder buurtbewoners, en ook plezier en ontspanning (Knop et al, 2006).

Sportverenigingen zijn goede opties om het sporten in de buurt te bevorderen, maar ook erg effectief zou een locatie kunnen zijn waarin meerdere organisaties samenwerken. De nabijheid van scholen is een goed uitgangspunt voor een dergelijke sportaccommodatie. De locatie kan dan benut worden voor gymlessen, maar ook voor tussen en naschoolse opvang. In de avonden kunnen buurtbewoners, sportverenigingen en andere belangstellenden van de sportplek gebruik maken indien hier afstemming over heeft plaatsgevonden (Cevaal et al, 2010). De Kalkwijk en de Vensterschool kunnen getypeerd worden als dergelijke multifunctionele locaties. De vraag is of zulke sporthallen ook bijdragen aan een goede sfeer in de buurt en meer sociale cohesie.

Probleemstelling

Het doel van het onderzoek is om de invloed van multifunctionele sporthallen op de buurt te bekijken en inzicht te krijgen in de bijdrage van multifunctionele sporthallen aan de buurtfunctie. Dit onderzoek focust zich op de buurtfunctie van multifunctionele sporthallen, om zodoende meer inzicht te krijgen in de sportieve en sociale functies van deze voorzieningen, en de invloed die de accommodaties hebben op het imago van de buurt. Gemeentes zouden in theorie door middel van multifunctionele sporthallen de sportiviteit kunnen bevorderen en ook de sociale binding in de buurt.

Onderzoeksvragen

Dit onderzoek tracht antwoord te krijgen op de vraag: “in hoeverre dragen multifunctionele sporthallen bij aan de buurtfunctie en in welke mate levert het imago hieraan een bijdrage?”. Aan de hand van onderstaande deelvragen wordt er getracht een antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag.

- Wat is het idee achter multifunctionele sporthallen?
- Wat is de sportieve functie van een multifunctionele sporthal?
- Wat is de sociale functie van een multifunctionele sporthal?
- In hoeverre draagt het imago van een multifunctionele sporthal bij aan de buurtfunctie?
- Is er een toekomst voor multifunctionele sporthallen?

Opbouw

In het theoretisch kader zal aandacht geschonken worden aan het idee achter multifunctionele sporthallen en wat de meerwaarde hiervan voor een buurt en de buurtbewoners is. Het concept dat hierbij uitgelegd en gebruikt wordt is hoe multifunctionele sporthallen invloed kunnen hebben op de *buurtfunctie* van een wijk. Vervolgens wordt er bij het kopje ‘onderzoeksmethode’ besproken op welke manier de data verzameld is die gebruikt wordt om de deelvragen te kunnen beantwoorden.

De data wordt besproken onder het hoofdstuk 'onderzoekresultaten', waarna er iets gezegd zal worden over de toekomst van multifunctionele sporthallen. Hierna wordt in de conclusie een antwoord gegeven op de hoofdvraag en tot slot worden aanbevelingen gedaan voor vervolgonderzoek naar multifunctionele sporthallen.

Theoretisch kader

Jong en oud sportief

Er wordt in Nederland veel aan gedaan om jongeren te laten sporten en bewegen. De reden hiervoor is uiteraard dat het gezond is, men kan hier bepaalde vaardigheden door leren, maar het is ook belangrijk dat jongeren op jonge leeftijd al beginnen met sporten. Sporten en bewegen is voor een deel namelijk een 'aangeleerd' proces. Wanneer jongeren door andere leeftijdsgenoten gestimuleerd worden om te gaan sporten kan dit invloed hebben op de mate waarin zij zullen blijven sporten op oudere leeftijd. Daarnaast wordt er ook geprobeerd om ouderen actief te krijgen en laten blijven in het beoefenen van sporten. Door ouderen regelmatig aan een vorm van fysieke activiteit te laten doen helpt dit hen om hun zelfredzaamheid en mobiliteit te vergroten, en kunnen zij wellicht van een hogere levenskwaliteit genieten zowel op fysiek als op mentaal gebied. Daarnaast kan het hen helpen om meer in contact te komen met andere mensen uit de buurt (Gruijter et al, 2013).

Sociale cohesie

Het is voor zowel jongeren als ouderen belangrijk dat er genoeg sportmogelijkheden in de buurt zijn waar bewoners van alle leeftijdscategorieën van gebruik kunnen maken. Dit kan de fysieke, mentale en sociale gesteldheid van de buurtbewoners verhogen en tevens een positieve invloed hebben op de sociale cohesie in de buurt. Volgens Hart, Knol, Maas-de Waal en Roes (2002, p.8) is sociale cohesie *'een meerduidig en meerdimensionaal begrip. Het verwijst naar de deelname aan maatschappelijke instituties, de sociale contacten die mensen onderling onderhouden, maar ook naar hun oriëntatie op collectieve normen en waarden.'* Tönnies en Durkheim (in Hart et al, 2002, p.9) hebben sociale cohesie vooral geanalyseerd op systeemniveau, wat wil zeggen dat ze gekeken hebben naar de interne bindingskracht van een sociaal netwerk zoals je die op verschillende schaalniveaus kan tegenkomen in de samenleving. *'Het heeft betrekking op de interne bindingskracht van een sociaal systeem (een familie, een buurt, een vereniging, een samenleving). Cohesieve sociale systemen worden gekenmerkt door groepsidentificatie en saamhorigheidsgevoelens, frequente en intensieve contacten tussen de leden, veel onderling vertrouwen tussen dezen, gedeelde normen en waarden en participatie in het groepsleven. Dergelijke cohesieve sociale systemen vertonen met andere woorden de kenmerken van een gemeenschap.'*

Er kan op verschillende schaalniveaus naar sociale cohesie worden gekeken, maar in deze scriptie staat sociale cohesie op buurtniveau centraal en wordt de definitie van De Hart (2002, p.12) aangehouden. *‘Op buurtniveau verwijst sociale cohesie naar de mate waarin bewoners gemeenschappelijke waarden delen, er is sprake van een zekere controle, van de aanwezigheid en interdependentie van sociale netwerken (informeel in de vorm van vriendschapsbanden, formeel in de zin van participatie in organisaties, verenigingen en buurtactiviteiten), van vertrouwen in andere bewoners en de bereidheid samen met hen te zoeken naar oplossingen voor collectieve problemen.’* In deze definitie wordt omschreven hoe buurtbewoners op verschillende manieren verbonden zijn met elkaar en met de buurt, en dit is aansluitend op hoe gekeken wordt naar de invloed die multifunctionele sporthallen op de buurtfunctie kunnen hebben.

Zoals staatssecretaris Bussemaker (2009, p.1) in een toespraak zei: *‘Dankzij sport leren jongeren discipline, zelfbeheersing, doorzettingsvermogen te krijgen en hoe om te moeten gaan met winst en verlies. Maar ook voor ouderen kan sport zorgen voor het leggen van sociale contacten en kunnen hierdoor een groter zelfvertrouwen krijgen.’* Sporten kan er dus toe bijdragen dat zowel de gezondheid van een individu (op fysiek, mentaal en sociaal vlak) als de sociale cohesie in een gemeenschap wordt versterkt. Gemeentes kunnen er daarom belang bij hebben om genoeg sportmogelijkheden aan te bieden voor iedereen om op die manier de sociale cohesie en verbondenheid tussen bewoners te bevorderen. Het effect van samen sporten in de buurt kan zijn dat het de sfeer en het imago van een buurt ten goede komt doordat er onder de bewoners een groter gevoel van saamhorigheid gaat heersen (Hart, 2002).

Ook het NOC*NSF beaamt dat sport kan bijdragen aan sociale samenhang in de buurt en dat dit een positieve beeldvorming kan bevorderen tussen verschillende (etnische) groepen in de samenleving. *‘Doordat sport een internationaal en wereldwijd stelsel is geworden, verbindt dit mensen van alle nationaliteiten met elkaar’* (Boonstra & Hermens, 2011, p12). Gemeentes en buurten kunnen op meerdere manieren profiteren van het bevorderen van sport onder alle bewoners, van elke nationaliteit of leeftijd. Door het verhogen van de sociale cohesie in de buurt en het verkrijgen of behouden van een positief imago kan sport daarmee bijdragen aan de buurtfunctie.

Imago

Imago is een moeilijk te operationaliseren begrip, maar desondanks wordt er veel gebruik van gemaakt. Van Woerkum (in Van Es, 2007) heeft imago omschreven als een beeld dat ontstaan is door gedrag, karakter en communicatie met de omgeving van de organisatie of het object. Het gaat hierbij om de betekenissen die aan het object of de organisatie worden toegekend en hoe mensen zich hieraan relateren. Het imago is vaak een oppervlakkige maar ook handige manier om een

totaalindruk over een object of organisatie te vormen. Dit is dan gebaseerd op eigen ervaringen of op indirecte informatie over het object of de organisatie (Van Woerkum (2000) in: Van Es, 2007).

Elke organisatie wordt op elk moment beoordeeld, van welke aard de organisatie ook is. De omgeving van de organisatie bepaalt dit oordeel op basis van het beeld dat de omgeving van deze organisatie heeft (Van der Burg, 1997). Een onderzoek naar het imago houdt in dat onderzocht wordt wat voor beeld de doelgroep van het product, dienst, persoon of organisatie heeft (Blauw (1989) in: Van Es, 2007). Waar op gelet kan worden tijdens een dergelijk onderzoek is de geloofwaardigheid, bekendheid en maatschappelijke functie van de organisatie.

Buurtfunctie

De buurtfunctie van een sportplaats kan omschreven worden als een ontmoetingsplek in de buurt die voor meerdere doeleinden gebruikt wordt. Een bekend voorbeeld is de opkomst van het buurthuis dat ertoe moet bijdragen dat de leefbaarheid en positieve sfeer in een wijk wordt versterkt, maar ook Brede Scholen die in elke wijk aangepast zijn aan de wensen en behoeften van die wijk (Gemeente Gemert-Bakel, 2013). Het versterken van de buurtfunctie kan bereikt worden door sportaccommodatie een goed te bereiken ontmoetingsplek in de buurt te laten zijn, door naast verenigingssport ook ruimte te bieden aan andere wijk- buurt- en welzijnsactiviteiten, onderwijs, kinderopvang, et cetera. Anderzijds wordt de maatschappelijke functie van sportverenigingen versterkt doordat sportverenigingen meer activiteiten ondernemen dan alleen het geven van trainingen en het organiseren van competities voor eigen leden, maar ook de organisatie van activiteiten voor buurtbewoners die geen lid van de vereniging zijn. Deze twee doelen kunnen voor elke wijk opgaan. Hierdoor krijgen de locaties een brede maatschappelijke functie doordat zowel sportverenigingen de locaties gebruiken, maar ook andere organisaties gericht op gezondheid, participatie, ontmoeting en opvoeding van bewoners in de buurt (Klein, 2011).

Brede scholen

Er zijn in Nederland steeds meer scholen te vinden die een opzet hebben als die van de Vensterschool in Selwerd, een zogenaamde 'brede school'. Een Vensterschool is een samenwerkingsverband tussen allerlei instellingen in de wijk. De instellingen werken met kinderen en/of hun ouders om de ontwikkelingskansen van kinderen te vergroten (Vensterschool, 2013). De voorloper hiervan was de brede school. Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2012, p.6) omschrijft een brede school als *'een school die een bredere maatschappelijke functie heeft dan die van onderwijsgever alleen, die structureel samenwerkt met voorzieningen voor welzijn, kinderopvang, zorg, sport en cultuur, en die met die voorzieningen zorgt voor een substantiële verbreding van het aanbod op het gebied van educatie, welzijn, kinderopvang, zorg, sport en cultuur.'* Volgens het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2012) zouden er in 357 van de 414

gemeenten een brede school aanwezig zijn of worden gerealiseerd. Dit wil echter niet zeggen dat in deze Nederlandse gemeenten ook een multifunctionele sporthal aanwezig is, zoals dat in Selwerd het geval is. Multifunctionele sporthallen hoeven namelijk niet per se onderdeel te zijn van een brede school, en andersom hoeven brede scholen geen gebruik te maken van multifunctionele sporthallen. Wel blijkt uit evaluaties van brede scholen dat de samenwerking tussen scholen en instellingen versterkt is op het gebied van sporten en bewegen (Oberon, 2009).

Multifunctionele sporthallen

Door de aanwezigheid van multifunctionele sporthallen in een buurt, kunnen de buurtbewoners vaker en gemakkelijker met elkaar in contact komen. Multifunctionele sporthallen kunnen door verscheidene sporten worden gebruikt en zijn daarom in principe voor een bredere doelgroep interessant. Het kan dus omschreven worden als een sportruimte die is ingericht voor meer dan één tak van sport. Klein (2011, p.1) zegt het volgende over multifunctionele accommodaties in Den-Haag: *'Het college wil accommodaties in de stad optimaal benutten door verschillende functies met elkaar te combineren zoals bibliotheken, zorg, welzijn, onderwijs en sport. Daarnaast wil het college de kracht van ondermeer sportverenigingen beter benutten voor behoeften en vraagstukken uit de buurt. Daarbij worden de sportaccommodaties optimaal benut.'*

Tijd nemen voor sport

Hoewel kinderen meestal wel de tijd hebben om te gaan sporten en met buurtactiviteiten mee te doen, zijn het vaak de ouders die er moeite mee hebben om hier tijd voor vrij te kunnen maken. Volgens Tiessen-Raaphorst, Verbeek, de Haan en Breedveld (2010) zijn er verscheidene maatschappelijke ontwikkelingen te herkennen in de sportsector die betrekking hebben op de drukke levensstijlen van Nederlanders. Veel Nederlanders hebben minder tijd om zich met sport bezig te houden door de toenemende arbeidsparticipatie en andere verplichtingen. Toch stijgt de deelname aan sport wel, waardoor sporters steeds meer op zoek zijn naar een geclusterd aanbod van sport gerelateerde activiteiten. Nadat de kinderen naar zwembles zijn gebracht kan een ouder er voor kiezen om zelf even een uurtje zelf te fitnessen, of een bezoek te brengen aan de fysiotherapeut indien nodig. Door de vraag naar veelzijdig en ruim beschikbaar aanbod, kunnen commerciële aanbieders van sport hier op in spelen door ruime openingstijden en veelzijdige sportprogramma's aan te bieden. Van der Roest (2011) betitelt deze ontwikkeling als de commercialisering van de sportmarkt.

Baserend op de besproken theorieën en concepten, kunnen multifunctionele sportcomplexen een positieve invloed uitoefenen op een buurt en de bewoners door de aanwezigheid van zowel een sportieve als sociale functie. Het sportieve aspect kan bijdragen aan een gezondere levensstijl, terwijl

het sociale aspect ervoor kan zorgen dat buurtbewoners meer met elkaar in contact komen en de sfeer en sociale binding in de buurt op een positieve manier beïnvloed wordt.

Onderzoeksmethode

Methoden

Twee casestudies die in de dataverzameling centraal zullen staan zijn de Kalkwijk in Hoogezand en de Vensterschool Selwerd in Groningen. Door middel van mondelinge enquêtes zijn in beide buurten de bezoekers van de sporthallen ondervraagd. Een kwantitatieve onderzoeksmethode is in dit onderzoek het meest gepast, aangezien het belangrijk is om van een ruim aantal buurtbewoners te weten te komen wat het belang van de multifunctionele sporthallen voor de buurtbewoners en voor de buurt in zijn geheel is. Door gebruik te maken van een face-to-face enquête kunnen omwonenden hun mening geven over de sporthallen en kunnen zij laten weten op wat voor manier de multifunctionele sporthal belangrijk is voor de buurt. De enquête kan gezien worden als klein interview, aangezien de vragen van de enquête voor het merendeel bestonden uit open vragen. De reden waarom er niet voor interviews is gekozen, is dat er naar gestreefd is om zoveel mogelijk buurtbewoners te bereiken in een relatief korte tijd. Daarnaast is er ook niet gekozen voor een schriftelijke enquête, aangezien dan de mogelijkheid vervalt om eventueel voor verduidelijking te vragen of om verder door te vragen op een antwoord dat gegeven is door een respondent (Rijksoverheid, 2013). Het streven was om bij beide locaties ongeveer 50 respondenten te verkrijgen om op die manier een veelzijdig beeld te kunnen krijgen van de vele buurtbewoners.

Dataverzameling

In het samenstellen van de enquête is rekening gehouden met het feit dat de Vensterschool en de Kalkwijk van elkaar verschillen op het gebied van sport- en vrijetijdsaanbod. Bij de Vensterschool is geprobeerd niet teveel aandacht te richten op de overige functies naast de sportmogelijkheden, om zo meer in overeenstemming te zijn met de Kalkwijk in Hoogezand, die bijvoorbeeld geen kinderopvang of bibliotheek aanbiedt. Door bij beide locaties op twee middagen, waarvan één op een doordeweekse dag en één op een zaterdag, in de directe omgeving van de twee sporthallen te gaan staan, en niet in de omringende wijk te enquêteren, worden bezoekers bij het binnengaan en het verlaten van de sporthal gevraagd om mee te werken met het onderzoek. Hierdoor wordt ervoor gezorgd dat de respondenten ook daadwerkelijk gebruik maken, of gebruik gemaakt hebben, van het complex. Na twee dagen van enquêteren bij de Kalkwijk zijn er 48 respondenten behaald. Bij de Vensterschool zijn er na twee dagen 46 respondenten behaald.

Beide enquêtes zijn in de bijlagen opgenomen. Bijlage 3 is de enquête die bij de Kalkwijk is afgenomen en bijlage 4 is de enquête van de Vensterschool. De locaties van de afgenomen enquêtes zijn in bijlage 1 aangegeven op de kaart. Na het afnemen van de enquêtes is de data gesorteerd op basis van bepaalde kernwoorden en aspecten (Hay, 2010). Kernwoorden waar op gelet is tijdens het analyseren zijn bijvoorbeeld termen die de respondenten gebruiken om het gebouw of de algemene sfeer/indruk van de multifunctionele sporthallen te omschrijven, zoals: gezellig, praktisch, kaal, zakelijk, mooi, keurig et cetera. Door middel van dergelijke termen worden verschillende aspecten van een imago onderzocht, zoals de geloofwaardigheid, bekendheid en maatschappelijke waarde van de organisatie (Blauw (1989) in: Van Es, 2007). Ook moet er rekening gehouden worden met de interpretatie van de verschillende respondenten van bepaalde begrippen en aspecten. Daarom is het gebruik van termen zoals 'sociale cohesie' in de enquête vermeden om voor alle respondenten van elke mogelijke leeftijd een gemakkelijk te begrijpen vragenlijst samen te stellen. In plaats daarvan is de respondenten een aantal gerelateerde vragen gesteld over het ontmoeten van buurtbewoners in de sporthallen, bijvoorbeeld in welke mate de respondenten liever alleen of met anderen naar het complex gaan.

Casestudies

De twee sporthallen die in dit onderzoek nader bekeken zullen worden, bevinden zich in de wijk Kalkwijk in Hoogezand-Sappemeer en in de wijk Selwerd in Groningen. Beide multifunctionele sporthallen bieden meerdere voorzieningen aan voor buurtbewoners en kunnen daarom getypeerd worden als multifunctionele sporthallen. Om een beeld te krijgen van de complexen wordt hier een korte beschrijving gegeven van beide locaties en hun voorzieningen.

Vensterschool Selwerd

Een Vensterschool is een samenwerking tussen meerdere organisaties uit wijken die zich richten op jongeren tot en met 23 jaar en de ouders. Er wordt intensief samengewerkt met de verschillende organisaties, waardoor er voor de kinderen vele activiteiten georganiseerd worden en dit helpt ze zich te ontwikkelen in het leren samenwerken, samen spelen en bijvoorbeeld hun sportieve of muzikale talenten te ontdekken. In de gemeente Groningen zijn 11 Vensterscholen waar in totaal ruim 34 basisscholen aan meewerken (Gemeente Groningen, 2013). In Selwerd werd het al bestaande zwembad en de sporthal samengevoegd met een basisschool, kinderopvang, peuterspeelzaal, buitenschoolse opvang, bibliotheek, buurtcentrum en de wijkvereniging. Daarnaast werken sportverenigingen samen met de Vensterschool en heeft ook de thuiszorg een plek in het gebouw gekregen. Hoewel de vele verschillende voorzieningen onderling gemakkelijk te bereiken zijn binnen het gebouw, is er in de Vensterschool maar één gemeenschappelijke ruimte. Dit is het

Vensterplein; een hal waarin zich onder andere een café en de buurtkiosk bevinden (NOVO, 2013 en Tuinwijk, 2013).

Figuur 1. Vooraanzicht van de Vensterschool Selwerd in Groningen (Bron: Atelier Pro, 2013)

De Vensterscholen in Groningen zijn voorlopers van de nu landelijk ingevoerde 'Brede School'. Nederland heeft inmiddels 1600 Brede Scholen. Veel daarvan hebben de afgelopen jaren gebruik gemaakt van de kennis en ervaringen van de Groninger Vensterscholen (Gemeente Groningen, 2013). In 1996 begon de gemeente Groningen met het opzetten van de Vensterscholen zoals we die nu kennen. De insteek van een Vensterschool is dat *"een bundeling van krachten kan bijdragen aan de ontwikkelingskansen voor kinderen"* (Zunderdorp Beleidsadvies & Management, 2012, p.5). In een evaluatie van Vensterscholen uit 2004 van Sardes (in Zunderdorp Beleidsadvies & Management, 2012) is naar voren gekomen dat de Vensterscholen een duidelijkere identiteit moest krijgen. Het was namelijk niet duidelijk of de Vensterschool gezien moest worden als gebouw, als samenwerkende instellingen rond een school, of als pedagogisch programma. Na die kritiek heeft het landelijke College van B&W Vensterscholen gedefinieerd als een *'samenwerkingsverband in de wijk om verbinding te kunnen leggen tussen de drie leefwerelden waarbinnen onze kinderen opgroeien en zich ontwikkelen – thuis, school en vrije tijd. De school heeft daarbij een sleutelfunctie. Randvoorwaarden voor het succes van de Vensterschool is de inzet en de mate van samenwerking tussen de partners in de wijk.'* (Zunderdorp Beleidsadvies & Management, 2012, p.5). De Vensterschool in Selwerd is omstreeks 2009 verbouwd, waardoor het aantrekkelijker is geworden voor buurtbewoners om gebruik van te maken. De gymzaal kan nu als wijktheater gebruikt worden, het schoolplein heeft meer speeltoestellen gekregen, de bibliotheek is uitgebreid en het sportcafé is gemoderniseerd. De wijk Selwerd is in de jaren 60 opgebouwd. Doordat er zich studentenflats, gezinswoningen en seniorenwoningen bevinden, kan gezegd worden dat er een ruime variatie aan leeftijdsgroepen in de wijk woont. 43% van de inwoners is van de leeftijd 25-65 en 19% is 65 jaar en

ouder. Uit cijfers van 2009 blijkt dat 60% van de inwoners een laag inkomen heeft en dat driekwart van de huishoudens in een huurwoning woont (StraatInfo, 2013a).

Sportcentrum de Kalkwijk

Sportcentrum de Kalkwijk in Hoogezand-Sappemeer, vernoemd naar de (bijna) gelijknamige wijk Kalkwijk waar het complex zich in bevindt, biedt vele mogelijkheden om zowel intensief als recreatief te bewegen. Het moderne sportcomplex bestaat uit een veelzijdige zwemaccommodatie en een sportcomplex met twee grote hallen en diverse kleinere zalen waar allerlei takken van sport beoefend kunnen worden. Ook zijn er buitenvelden, zowel voetbal- als kunststofvelden, en een buitenzwembad aanwezig. Zowel sportverenigingen, scholen als ook commerciële sportaanbieders maken gebruik van de faciliteiten van Sportcentrum de Kalkwijk, zoals Healthclub die sinds een aantal jaren geleden van de fitness ruimte in het gebouw gebruik maakt en de hele week door groepslessen en fitnessbegeleiding verzorgt. (Sportcentrum de Kalkwijk, 2013).

De Kalkwijk biedt een gevarieerd aanbod aan sporten en hier komen grote aantallen gebruikers vanuit de omgeving op af. Om een paar voorbeelden te geven, de tennisclub telt 400 leden, de zwem- en poloclub telt ruim 300 leden en ook een aantal zaalvoetbalteams maken gebruik van de zalen van de Kalkwijk. Hier komen alle zwem, fitness, en groepsles recreanten en scholiersporters nog bij op. De centrale ligging van de Kalkwijk in Hoogezand-Sappemeer is een groot pluspunt, aangezien het voor alle bewoners van de gemeente goed te bereiken is met zowel de auto, fiets als lopend. Na een aantal verbouwingen die plaatsvonden tussen 1997 en 1999, beschikt het complex over een zwemaccommodatie maar ook een sport- en evenementenhal (de Kalkwijkhal) en een sporthal (Europahal), beide met zittribunes en geschikt voor grote evenementen of wedstrijden. De sporthal mag na goedkeuring van het NOC*NSF ook voor internationale wedstrijden gebruikt worden. Dit gebeurt dan ook regelmatig, voorbeelden zijn waterpolowedstrijden, zaalvoetbaltoernooien, (inter)nationale trampolinewedstrijden en (inter)nationale judowedstrijden (Sportcentrum de Kalkwijk, 2013).

Figuur 2. Sportcentrum de Kalkwijck in Hoogezand-Sappemeer (Bron: Harry Brouwer, 2013)

De Kalkwijck als geheel is in de plaats gekomen voor het voormalige zwembad in Hoogezand, het Bob Bruinsbad. Dit zwembad werd rond de eeuwwisseling gesloten en de Kalkwijck werd opgeleverd als nieuw sportcomplex inclusief zwembad. De healthclub die een aantal jaren geleden in het gebouw is gekomen werkt samen met een in het gebouw aanwezige fysiotherapeut (Healthclub, 2013).

De wijk waarin het sportcomplex zich bevindt, Kalkwijk, is opgedeeld in twee delen. Kalkwijk Noord en Kalkwijk Zuid. Kalkwijk Noord is het deel van de wijk waar zich de meeste woningen bevinden en ook het sportcomplex en de bijbehorende sportvelden. Deze buurt stamt al uit de zeventiende eeuw en is de laatste jaren opgeleefd door de renovatie van huizen en de komst van sportcomplex de Kalkwijck. Kalkwijk Zuid ligt verder uit het centrum van Hoogezand en hier bevinden zich vooral boerderijen, weilanden en een paar akkers. Meer dan een derde van de inwoners van Kalkwijk Noord en Zuid bij elkaar genomen zijn tussen de 45 en de 65 jaar oud en het aandeel lage inkomens schommelt hier rond de 30%, een beduidend verschil met de wijk Selwerd in Groningen (StraatInfo, 2013bc).

Respondenten

Op een zaterdag en een donderdag zijn de enquêtes afgenomen in Hoogezand-Sappemeer voor de ingang van sportcomplex de Kalkwijck. Na twee dagen is er een totaal van 48 respondenten gehaald, waarvan 29 vrouwelijke en 17 mannelijke respondenten. De leeftijden liepen uiteen van 16 tot aan 71 jaar oud en het grootste deel, 68% van de respondenten, kwam uit de directe omgeving van de Kalkwijck, namelijk de buurten die grenzen aan de wijk Kalkwijk of uit de wijk zelf. De overige 32% woont verder verwijderd van het sportcomplex, bijvoorbeeld in wijken die zich aan de buitenranden van Hoogezand-Sappemeer bevinden en ook in de dorpjes rondom Hoogezand-Sappemeer, zoals

Kiel-Windeweer, Froombosch en Slochteren. De enquête die afgenomen is bij de Kalkwijck is in bijlage 2 en bijlage 3 te zien.

De enquêtes die voor de ingang van de Vensterschool afgenomen zijn, hebben na twee middagen een totaal van 46 respondenten opgeleverd, waarvan 26 vrouwen en 20 mannen. Ook bij deze enquête liepen de leeftijden van de respondenten erg uiteen, van 22 tot 76 jaar oud. De enquête die is afgenomen bij de Vensterschool is in de bijlagen 2 en 4 te zien.

Dat de Vensterschool veel verschillende voorzieningen biedt voor de omwonenden was direct te merken aan de respondenten, er was een grote variatie in het doel van de bezoeken. Bij de Kalkwijck kwamen veel ouders hun kind(eren) afzetten voor zwemles of andere sporten. Bij de Vensterschool waren de bezoekers vooral gericht op de kinderopvang en de overige voorzieningen zoals de bibliotheek, de school en het zwembad.

Onderzoeksresultaten

Sportfunctie

Sporten in de Kalkwijck is onder de omwonenden erg populair. Op zaterdagmorgen was er een duidelijke trend te zien van vaders en/of moeders die hun kind(eren) naar zwemles kwamen brengen. Veel van de ouders deden zelf echter niet aan sport, de meest voorkomende reden die gegeven werd was tijdgebrek. Tiessen-Raaphorst, Verbeek, de Haan en Breedveld (2010) stelden daarom voor dat ouders zelf een uurtje kunnen gaan sporten terwijl ze op hun kind aan het wachten zijn die bijvoorbeeld bij zwemles is. De respondenten konden geen duidelijke reden geven waarom ze dit niet al doen. De Kalkwijck zou hier meer in kunnen promoten om zo ook de ouders aan het sporten te krijgen, bijvoorbeeld wanneer zij hun kinderen komen afzetten.

Het recreatief zwemmen was het populairst onder de bezoekers van de Kalkwijck. Van de respondenten waren 20 van de 48 hier voor gekomen. In mindere mate kwamen bezoekers ook voor de fitnesszaal of groepslessen zoals Zumba, bodypump en spinning. Daarnaast kwamen respondenten naar de sporthallen voor trampolineles, handbaltraining en omloop 90, een sportgroep voor ex-hartpatiënten die eens per week in de Kalkwijck sporten. Dat het zwembad van de Kalkwijck veelvuldig gebruikt wordt en populair is wordt bevestigd in de beoordeling van de omwonenden. De meerderheid van de respondenten gaf het zwembad een 8 of hoger (op een schaal van 1 tot 10). Het wordt een belangrijk onderdeel van de buurt genoemd, omdat dit het enige zwembad is in heel Hoogezand-Sappemeer en omstreken. Respondenten gaan hier graag samen heen en zouden het een groot gemis vinden als het zou sluiten of verdwijnen.

Bij de Vensterschool daarentegen kwamen niet veel respondenten naar het complex om zelf te gaan sporten. Een aantal respondenten kwam voor het zwembad, maar het merendeel kwam voor een van de vele niet-sportvoorzieningen van de Vensterschool, zoals de bibliotheek. De respondenten die wel naar de Vensterschool kwamen om zelf te sporten vonden het vrijwel allen gezelliger om niet alleen te gaan, maar samen met bekenden of vrienden. Een respondent legt uit:

“De tijd gaat veel sneller als ik met vriendinnen ga sporten en het is minder eenzaam. Ik hou normaal gesproken niet van sporten, maar doordat ik samen met vriendinnen ga vind ik het niet zo erg, maar juist wel even gezellig.”

De Kalkwijck heeft meer een sportieve functie dan de Vensterschool door de specifieke focus van de Kalkwijck op het brede sportaanbod en sportactiviteiten. De Kalkwijck werd door het grotendeel van de respondenten erg belangrijk voor de buurt gevonden, voornamelijk voor de kinderen die in de omgeving wonen. Het is goed voor kinderen om al vroeg te beginnen met zwemlessen en andere sporten, was de algemene mening. Dit is in overeenstemming met de bevindingen van Haan en Knulst (2000) die stellen dat het verkrijgen van een gezonde levensstijl voor een belangrijk deel op jonge leeftijd is aangeleerd. Het werd door respondenten fijn gevonden dat de Kalkwijck een breed aanbod aan sport en faciliteiten geeft voor zowel jong als oud en dat iedereen welkom is om hier gebruik van te maken. Een voorbeeld is doordat er meerdere binnenbanen in het complex aanwezig zijn er genoeg mogelijkheid is om zowel baantjes te trekken, wat ouderen graag doen, als van de duikplank te springen en vrij rond te zwemmen, wat jongeren vaak bezighoudt.

Sociale functie

Naast dat het zwembad van de Kalkwijck een belangrijke sportieve functie heeft, gaven de respondenten aan dat ze het om fijn vinden samen met vrienden of familie te gaan zwemmen. Dit was ook het geval bij de respondenten die naar de Kalkwijck kwamen voor de fitness. Voor de respondenten die aangaven dat sporten meer een eigen verplichting is dan voor hun plezier, helpt het samen naar de sporthal gaan in de motivatie om toch te gaan sporten. Een respondent zegt het volgende over zwemmen in de Kalkwijck:

“Ik vind het gezelliger om met bekenden of vrienden te gaan zwemmen. Dan wordt het meer een ‘uitje’ dan wanneer je gewoon saai in je eentje baantjes trekt.”

Net als bij de Kalkwijck was ook het bezoeken van de Vensterschool voor de meeste respondenten niet een reden om andere omwonenden te ontmoeten, wel was onder de respondenten een

leeftijdsgroep die hier beduidend vaker voor kwamen dan respondenten van andere leeftijdscategorieën, namelijk de 65+ers. Er bevindt zich een zaaltje in de Vensterschool waar omwonenden kunnen samenkomen om te biljarten en wat te kletsen en drinken. Deze sociale functie draagt dus op een duidelijke manier bij aan het sociale aspect van de buurtfunctie, aangezien het voornamelijk van invloed is op de ouderen die in de omgeving wonen.

In de Kalkwijck is er echter geen mogelijkheid voor ouderen die niet sporten om samen te komen in een kamer of zaaltje, daarom mist de Kalkwijck wat dat betreft een manier voor omwonenden om elkaar te ontmoeten. De vensterschool bekleedt wat ouderen betreft daarom meer een sociale buurtfunctie dan de Kalkwijck. Een 37-jarige respondent zegt hierover:

“Het is geweldig dat er zoveel georganiseerd wordt voor kinderen, maar ook voor de ouderen. Er wonen hier in de buurt redelijk veel ouderen en zij vermaken zich bijvoorbeeld met biljarttoernooien hier in het zaaltje. Dat is beter dan dat ze zich thuis zitten te vervelen als je het mij vraagt.”

Wanneer de respondenten gevraagd werd of ze iets af wisten van buurtactiviteiten of bijeenkomsten die in de Vensterschool worden gehouden, werd hier door 13 respondenten aangegeven dat zij wel eens aanwezig geweest op een wijkbijeenkomst. Zij vinden het fijn dat ze betrokken worden bij wat er in de wijk gebeurt en dat ze daar met andere buurtbewoners over kunnen praten tijdens of na een bijeenkomst. Op deze manier vervult de Vensterschool wederom een sociale functie in de buurt, door omwonenden bij elkaar te brengen en op de hoogte te houden van wat er georganiseerd wordt in de buurt en hoe buurtbewoners hieraan kunnen meedoen.

Bij de Kalkwijck viel het op dat weinig respondenten iets afwisten van buurtactiviteiten of bijeenkomsten hier georganiseerd worden. Sommigen wisten dat er voor kinderen van tijd tot tijd sporttoernooien en andere sport gerelateerde activiteiten georganiseerd worden, maar activiteiten waar de hele buurt aan mee mag doen die niet met sportiviteit te maken hebben werden volgens de respondenten niet zo zeer via of door de Kalkwijck geregeld. Een 36-jarige respondent zegt hierover:

“Buurtactiviteiten in de Kalkwijck? Nee, ik geloof dat het Kielzog daar meer mee te maken heeft, het muziekcentrum naast het winkelcentrum. Daar heb je ook wat geschikte zaaltjes, en het gemeentehuis zit ernaast. Daar worden af en toe bijeenkomsten gehouden en verder vooral veel gedaan op het gebied van muziek en cultuur.”

Al met al kan gezegd worden dat de Kalkwijck een belangrijke rol in de buurt op zich neemt op het gebied van sport, maar niet zo zeer in het bevorderen van de sociale binding onder omwonenden. Daar is de Kalkwijck volgens de respondenten ook niet echt voor bedoeld, er zijn in Hoogezand-

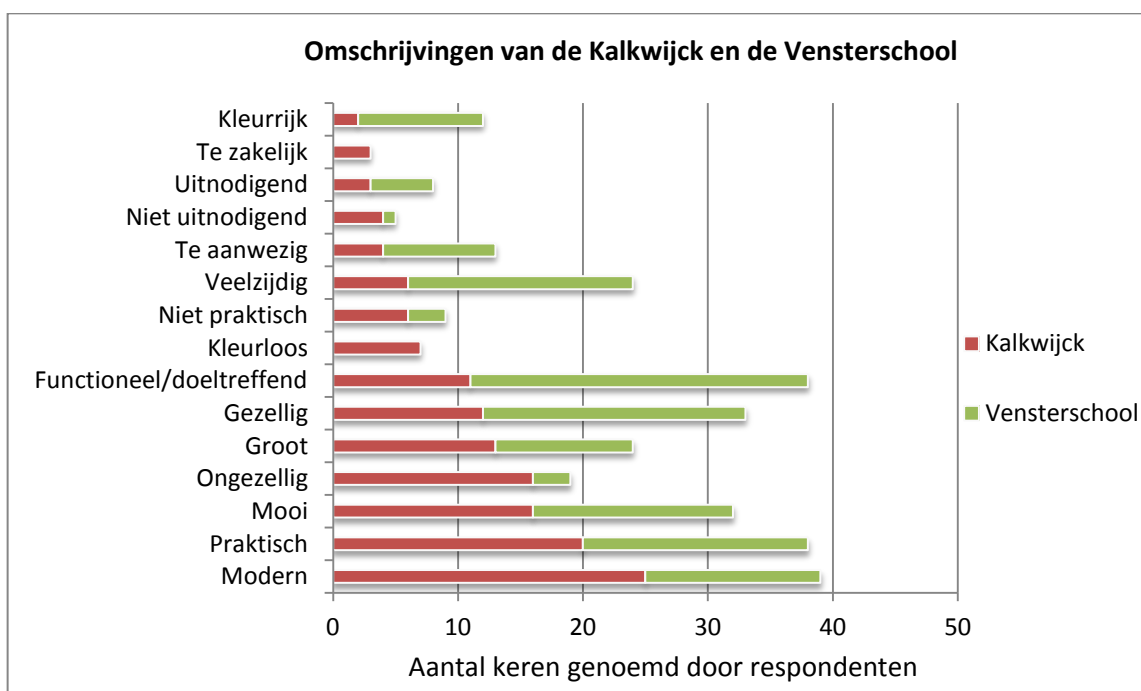
Sappemeer andere instanties die zich daar mee bezig houden, zoals 't Kielzog (het cultuur en muziek centrum een paar honderd meter verderop).

Aan de Vensterschool wordt het vooral prettig gevonden dat er vele verschillende voorzieningen worden aangeboden, allen onder één dak. Als er gekeken wordt naar de Vensterschool als geheel is te zeggen dat de het complex een belangrijke sociale buurtfunctie heeft in de wijk door het ruime aanbod aan vrijetijdsbestedingen voor alle leeftijden en de opvang van en activiteiten voor kinderen.

Imago van de multifunctionele sporthallen

De respondenten is gevraagd hun mening te geven over de binnenkant en buitenkant van het complex om op die manier te weten te komen wat voor imago het complex heeft onder de omwonenden en in welke mate de respondenten het complex in het buurt vinden passen. Volgens Van Riel (1996 in: Van Es, 2007) is een positief imago voor een organisatie van groot belang. Voor het aangaan van een relatie met de beoogde doelgroep is een positief imago een basisvoorwaarde.

De buitenkant van de Kalkwijk werd veelal door respondenten modern en groot genoemd en zij vinden dat er genoeg parkeergelegenheid omheen is. Over de binnenkant van het gebouw waren de meningen verdeeld. Het merendeel noemde het strak en functioneel, maar ook ongezellig en er is te weinig kleur. Een op de vijf respondenten vindt de binnenkant echter juist wel gezellig en uitnodigend aandoen, vooral door de kantine die uitkijkt op het zwembad en de rustige kleuren die gebruikt zijn. Over de Kalkwijk als geheel werden de termen modern, praktisch, mooi en ongezellig het vaakst genoemd (figuur 3). Dergelijke termen geven een idee van hoe de omwonenden tegen het complex aankijken en of zij overwegen positief of negatief over het complex zijn.

Figuur 3. De Kalkwijk en de Vensterschool door respondenten omschreven (Bron: Lucy Talens, 2013).

Respondenten bij de Vensterschool waren het er veelal over eens dat het een fijn complex is met veel mogelijkheden, en het werd omschreven met woorden als: functioneel, gezellig, praktisch, veelzijdig en mooi (figuur 3). Deze omschrijving van de respondenten gaat net als bij de Kalkwijk over het algemene beeld van het hele complex.

Doordat beide complexen door de meeste respondenten met meer positieve dan negatieve termen zijn omschreven geeft dit aan dat het imago onder de omwonenden over het algemeen positief is. In heel Hoogezand-Sappemeer en ook in de omstreken is de Kalkwijk een bekend en geliefd sportcomplex, 44 van de 48 respondenten gaven aan dat het erg zonde of jammer zou zijn als de sportmogelijkheden van de Kalkwijk verloren zouden gaan. Ook de Vensterschool is van grote waarde voor de buurt blijkt uit de enquêtes. 40 van de 46 respondenten gaven hier aan dat de Vensterschool een moeilijk te missen complex was geworden in de buurt.

Toekomst van multifunctionele sporthallen

Uit de literatuur is naar voren gekomen dat de overheid er erg bij is gebaat om Nederlanders meer te laten sporten. Dat dit voor sommigen lastig is te combineren met werk en kinderen of school is aangehaald (Tiessen-Raaphorst et al, 2010). Daarom kan het voor deze mensen handig en nuttig zijn dat meerdere voorzieningen samengevoegd worden op één plek, zodat er tijd bespaard kan worden door verschillende activiteiten te combineren voor diverse gezinsleden. Het samenvoegen van functies in één gebouw kan ook andere voordelen met zich meebrengen, namelijk het bevorderen van sporten onder omwonenden. Zodra ouders hun kind hebben afgezet bij zwembad kan er zelf ook een uurtje gesport worden in de tussentijd. Ook worden de sporthallen vaak door meerdere verenigingen of takken van sport gebruikt, waardoor kinderen en ouderen meer bekend kunnen raken met de verschillende vormen van sport. Door de laagdrempeligheid van een dergelijke multifunctionele sporthal mag iedereen er gebruik van maken, jong en oud. De bijdrage aan zowel de sportieve als de sociale functie in de buurt maakt dat buurtbewoners dichter bij elkaar kunnen komen door samenwerking en het op elkaar vertrouwen. Een actieve deelname hierin krijgt dan een socialiserende en integrerende werking (Scheerder et al, 2004).

Bij de casestudies is te zien dat beide multifunctionele sporthallen een verschillend kader aanhouden wat betreft de overstijgende doelstellingen. De Kalkwijk is meer gericht op het aanbieden van sport, terwijl de Vensterschool scholing en het samenkomen van mensen meer naar voren lijkt te brengen. Door deze verschillen kunnen multifunctionele sporthallen erg veelzijdig zijn en in allerlei verschillende manieren opgezet worden, zolang de sportieve en de sociale functies een belangrijke rol blijven spelen in de opzet van dergelijke sporthallen. De verwachting is dat multifunctionele sporthallen hun opmaak gaan maken in Nederland. De laatste jaren zijn er al steeds meer van dit

soort complexen bijgekomen, zo is het aantal Vensterscholen in Groningen in 16 jaar tijd met 11 toegenomen (Gemeente Groningen, 2013). Dit geeft ook aan dat mensen er baat bij hebben om meerdere voorzieningen onder één dak aangeboden krijgen.

Multifunctionele sporthallen kunnen in achterstandswijken of probleemwijken positieve invloeden uitoefenen op de sociale integratie en ontwikkeling van (vooral) de kinderen in de buurt. De eerder genoemde 'brede scholen' zijn hier van oorsprong op gericht en zijn daarmee een voorloper geweest in het combineren van sportiviteit en sociale activiteiten om onder andere de integratie te bevorderen (Pirard et al, 2004). Door deze combinatie, die ook te zien is bij een multifunctionele sporthal, zal dit voor vele verschillende wijken een bijdrage leveren aan het bevorderen van de sportiviteit, dan wel de sociale binding in een wijk.

Conclusie

Kijkend naar de sportieve functie en de sociale functie van een multifunctionele sporthal kan gesteld worden dat beide casestudies in dit onderzoek, de Kalkwijck en de Vensterschool, als multifunctionele sporthallen succesvol zijn. De Kalkwijck heeft hierin meer een sportieve functie dan de Vensterschool, en andersom heeft de Vensterschool meer een sociale functie in de buurt dan de Kalkwijck. De Vensterschool organiseert vele activiteiten en bijeenkomsten voor de buurtbewoners en biedt meer niet sport gerelateerde voorzieningen aan dan de Kalkwijck. De Kalkwijck wordt vrijwel niet gebruikt voor buurtactiviteiten en bijeenkomsten, maar door de aanwezigheid van zowel een zwembad, fitnesszaal als vele kleine en grote sporthallen zijn er veel mogelijkheden voor buurtbewoners om dagelijks te gaan sporten. De complexen hebben een positief imago opgebouwd onder de omwonenden, wat wil zeggen dat beide multifunctionele sporthallen een succes blijken te zijn voor de betreffende buurt.

De casestudies tonen ook aan dat de buurtfuncties voor elke multifunctionele sporthal kunnen verschillen. Het ene complex is meer op sport gericht, het andere meer op cultuur of scholing. Wel blijkt dat de complexen populair zijn onder de omwonenden door de clustering van voorzieningen in één gebouw. Dit maakt het makkelijker voor ouders om de kinderen naar school of sport te brengen en zelf tijdens het wachten ook gebruik te maken van een van de vele voorzieningen. Beide multifunctionele sporthallen blijken door zowel ouderen als jongeren veel gebruikt te worden en bereiken daarmee een brede doelgroep in de buurt.

De laatste jaren is te zien dat de Vensterscholen in Groningen zich uitbreiden en meerdere locaties krijgen, de verwachting is dat er door heel Nederland meer van dergelijke multifunctionele

sporthallen zullen bijkomen. Dit zal een positieve ontwikkeling zijn, aangezien naast de sportiviteit en sociale binding in de buurt ook de integratie en algemene sfeer in de buurt bevorderd kan worden (Pirard et al, 2004). Door de opzet van multifunctionele sporthallen is het mogelijk om per wijk te kijken naar waar de sporthal zich voornamelijk op zal richten aan de hand van wat gewenst is in de wijk. Er kan meer aandacht gevestigd worden op het bevorderen van de sportiviteit in de buurt, maar ook op het bevorderen van de sociale binding. Door deze veelzijdigheid is een multifunctionele sporthal voor vele wijken in heel Nederland geschikt.

Aanbevelingen

In dit onderzoek is onder andere de focus gelegd op wat voor imago de multifunctionele sporthallen hebben onder de omwonenden, dit is bekeken vanuit het perspectief van de sporthallen. Toekomstig onderzoek zou zich daarom kunnen richten op in welke mate de komst van een multifunctionele sporthal de sfeer van de buurt beïnvloed heeft. Dit kan een vergelijkend onderzoek worden, bekeken vanuit de buurt zelf, van voor en na de komst van een multifunctionele sporthal. Dit zal bijdragen aan meer kennis over het positief dan wel negatief beïnvloeden van het algehele imago van de buurt, als gevolg van de komst van een multifunctionele sporthal.

Uit de enquêtes is duidelijk geworden dat de Kalkwijk meer een sportieve functie dan een sociale functie heeft. Een van de redenen is dat 't Kielzog in Hoogezand voornamelijk de niet sportieve activiteiten organiseert voor de omgeving. Het kan daarom interessant zijn om te kijken naar wat er zal gebeuren als de Kalkwijk en 't Kielzog met elkaar gaan samenwerken, zodat de sportieve functie van de Kalkwijk en de (vermeende) sociale functie van 't Kielzog gecombineerd worden.

Literatuurlijst

Boonstra, N. & Hermens, N. (2011). *De maatschappelijke waarde van sport. Een literatuurreview naar de inverdieneffecten van sport*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Bottenburg, M. van. & Schuyt, K. (1996). *De maatschappelijke betekenis van sport*. Arnhem: NOC*NSF

Breedveld, K., Kamphuis, C. & Tiessen-Raaphorst, A. (2008). *Rapportage Sport 2008*. Den-Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Burg, A. van der (1997). *De imagotoop. Hoe ondernemingen en andere organisaties hun imago kunnen beheersen*. Groningen: Boekwerk.

Cevaal, A., Romijn, D., Breedveld, K., Emmen, G. & Wender, E. (2010). *Sport terug in de wijk. Een studie naar de potentie van sporten in de openbare ruimte*. 's-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut.

Es, A. van (2007). *Imago – een mozaïek van indrukken*. Utrecht: Wetenschapswinkel Sociale Wetenschappen, Universiteit Utrecht.

Gemeente Gemert-Bakel (2013). *Lokaal Educatieve Agenda*. Geraadpleegd op 11-06-2013 via: http://www.gemert-bakel.nl/wonen-en-zorg/onderwijs_275/item/lokaal-educatieve-agenda_1405.html

Gemeente Groningen (2013). *Vensterschool in Groningen*. Geraadpleegd op 31-03-2013 via: <http://gemeente.groningen.nl/onderwijs/Vensterschool-in-groningen/>

Groninger Internet Courant (2011). *Officiële opening tweede Cruyff Court in Corpus den Hoorn in Groningen*. Geraadpleegd op 11-06-2013 via: <http://www.gic.nl/wonen/officiële-opening-2e-cruyff-court-in-corpus-den-hoorn-in-groninge>

Gruijter, M. de, Hermens, N., Nederland, T. & Toorn, J. van den (2013). *Meer senioren bewegen en sporten in Rotterdam. Onderzoek naar effectieve methoden om het bereik en de motivatie van inactieve senioren te vergroten*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Haan, J. de & Knulst, W. (2000). *Het bereik van de Kunsten*. Den-Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Hart, J. de, Knol, F., Maas-de Waal, C. & Roes, T. (Eds.). (2002). *Zekere banden. Sociale cohesie, leefbaarheid en veiligheid* (pp. 3-30). Rapport 2002-5. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau

- Hay, I. (2010). *Qualitative Research Methods in Human Geography*. 3rd edition. Oxford: Oxford University Press.
- Healthclub (2013). *Healthclub Fitness en Fysiotherapie: Faciliteiten*. Geraadpleegd op 11-06-2013 via: <http://www.healthclubhoogezand.nl/index.php/faciliteiten.html>
- Klein, K. (2011). *Beleidskader versterken wijkfunctie van sport*. Gemeente Den-Haag: Commissie Samenleving.
- Knop, P. de, Scheerder, J. & Vanreusel, B. (2006). *Sportsociologie. Het spel en de spelers*. 2^e druk. Maarssen: Elsevier Gezondheidszorg.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2012). *Brede scholen in Nederland. Jaarbericht 2011*. Utrecht: Oberon.
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2005). *Tijd voor Sport*. Den-Haag: Ministerie VWS.
- Musterd, S. & Ostendorf, W. (Red.)(2009). *Problemen in wijken of probleemwijken?* Assen: Koninklijke Van Gorcum.
- NISB (2013a). *30 minuten bewegen*. Geraadpleegd op 11-06-2013 via: <http://www.30minutenbewegen.nl/home-ik-wil-bewegen.html>
- NISB (2013b). *Sport en Bewegen in de Buurt*. Geraadpleegd op 11-06-2013 via: <http://www.nisb.nl/uitgelicht>
- NOVO (2013). *Venstercafé*. Geraadpleegd op 11-06-2013 via: <http://www.novo.nl/locaties/groningen/venstercafe/>
- Oberon (2009). *Brede Scholen in Nederland. Jaarbericht 2009*. Utrecht/Den-haag: Oberon/ OCW
- Rijksoverheid (2013). *Kwantitatief onderzoek*. Geraadpleegd op 11-06-2013 via: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/overheidscommunicatie/informatie-voor-professionals/omgevingsonderzoek/kwantitatief-onderzoek>
- Pirard, F., Ruelens, L. & Nicaise, I. (2004). *Naar een brede school in Vlaanderen?* Hoger Instituut voor de Arbeid.
- Roest, J. van der (2011) *Hybridisering van sportverenigingen. Onderzoek naar het functioneren van voetbalverenigingen en voetbalscholen*. 's-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut
- Scheerder, J., Pauwels, & Vanreusel, B. (2004). Sport en inburgering, een empirische analyse van de relatie tussen sportbeoefening en sociaal kapitaal. *Tijdschrift voor Sociologie*, 25 (4), 417-441.

Sportcentrum de Kalkwijk (2013). *Sportcentrum De Kalkwijk: bruisend sporthart van Hoogezand-Sappemeer*. Geraadpleegd op 02-04-2013 via:

http://www.dekalkwijk.nl/Sportcentrum_de_Kalkwijk/welkom_1.html

Staatssecretaris Bussemaker (03-07-2009). *Olympisch Plan 2028: 'Uitblinken op alle niveaus'*.

Geraadpleegd op 01-04-2013 via: <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/toespraken/2009/07/03/olympisch-plan-2028-uitblinken-op-alle-niveaus.html>

StraatInfo (2013a). *Buurtgegevens Selwerd – Gemeente Groningen*. Geraadpleegd op 11-06-2013 via:

<http://groningen.straatinfo.nl/buurtgegevens/Selwerd+-+Gemeente+Groningen/>

StraatInfo (2013b). *Buurtgegevens Kalkwijk-Noord – Gemeente Hoogezand-Sappemeer*.

Geraadpleegd op 11-06-2013 via: <http://foxhol.straatinfo.nl/buurtgegevens/Kalkwijk-Noord+-+Gemeente+Hoogezand-Sappemeer/>

StraatInfo (2013c). *Buurtgegevens Kalkwijk-Zuid – Gemeente Hoogezand-Sappemeer*. Geraadpleegd

op 11-06-2013 via: <http://foxhol.straatinfo.nl/buurtgegevens/Kalkwijk-Zuid+-+Gemeente+Hoogezand-Sappemeer/>

Tiessen-Raaphorst, A., Verbeek, D., Haan, J. de. & Breedveld, K. (2010). *Sport: een leven lang*. Den-Haag/'s-Hertogenbosch: Sociaal en Cultureel Planbureau / W.J.H. Mulier Instituut.

Tuinwijk Groningen (2013). *Venstercafé ontmoetingsplek voor de wijk*. Geraadpleegd op 11-06-2013 via: <http://www.tuinwijkgroningen.nl/home/nieuwsarchief/1099-venstercafe-ontmoetingsplek-voor-de-wijk>

Zunderdorp Beleidsadvies & Management (2012). *Nieuwe Verhoudingen, Nieuwe Dynamiek. Evaluatie/impuls Vensterscholen Groningen*. Den-Haag: Zunderdorp Beleidsadvies & Management.

Figuren

Figuur 1: *Vooraanzicht van de Vensterschool Selwerd in Groningen*. Atelier Pro (2013). Via:

<http://atelierpro.nl/nl/projects/94/vensterschool>

Figuur 2: *Sportcentrum de Kalkwijk in Hoogezand-Sappemeer*. Brouwer, H. (2013) Via:

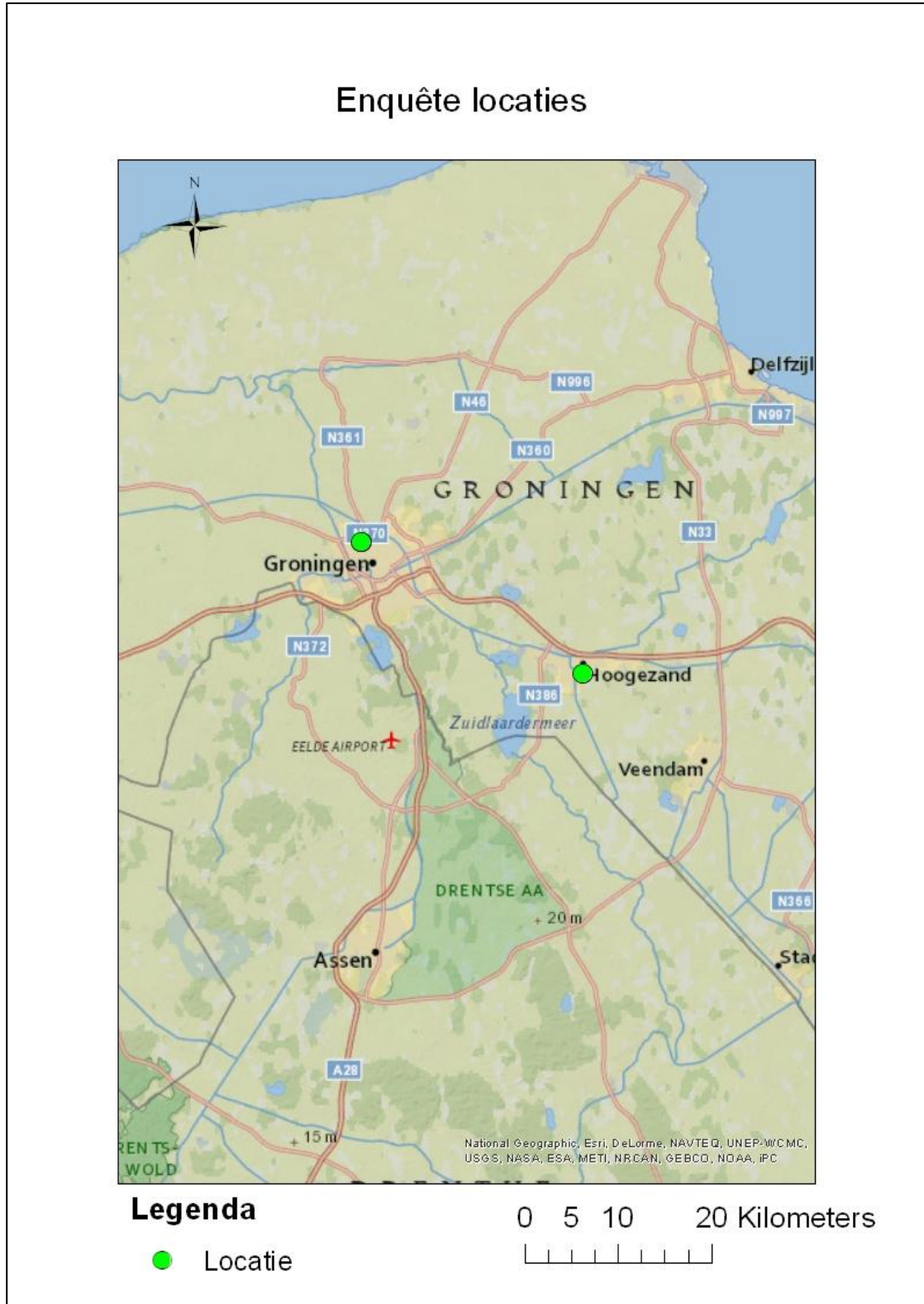
<https://www.facebook.com/harry.brouwer.35>

Figuur 3: *De Kalkwijk en de Vensterschool door respondenten omschreven*. Lucy Talens (2013)

Bijlagen

Bijlage 1: Overzichtskaart afgenomen enquêtes

In onderstaande kaart is te zien op welke twee plekken de enquêtes van dit onderzoek afgenomen zijn.

Bijlage 2: Voorblad enquête

Mijn naam is Lucy Talens, ik ben derdejaars Sociale Geografie en Planologie student aan de Rijksuniversiteit Groningen. Voor mijn bachelorproject doe ik onderzoek naar de 'buurtfunctie' van multifunctionele sporthallen, zoals het sportcomplex De Kalkwijck in Hoogezand en de Vensterschool in Groningen. De buurtfunctie wil zeggen: de functies die een multifunctionele sporthal in de buurt heeft, zoals het bevorderen van sportiviteit, het creëren van een positief wijkimago onder buurtbewoners, en het bevorderen van de sociale samenhang in de buurt.

Aan de hand van enquêtes die ik bij buurtbewoners afneem wil ik meer informatie krijgen over het gebruik van de sporthallen, het beeld dat de buurtbewoners van de multifunctionele sporthal hebben en de mate waarin dit de sociale samenhang in de buurt beïnvloedt.

Bij deze vraag ik u om mee te doen aan deze enquête, waarbij ik een aantal korte vragen zal stellen over één van de twee multifunctionele sporthallen; de Kalkwijck of de Vensterschool. Het beantwoorden van deze vragenlijst zal ongeveer 5 tot 10 minuten in beslag nemen. Bij deze enquête is uw anonimiteit gewaarborgd, doordat er niet naar uw persoonlijke informatie zal worden gevraagd, zoals uw naam of contactgegevens. Ook bent u vrij in het beslissen of u een vraag wel of niet wilt beantwoorden. Naderhand zal ik zorgvuldig met de gegevens omgaan en niet aan derden verstrekken; ik zal de enige zijn die toegang heeft tot de originele gegevens. Uw antwoorden zullen in mijn bachelorscriptie gebruikt worden zonder dat de antwoorden naar u persoonlijk zijn terug te leiden. Mijn bachelorscriptie zal, naast mijzelf, enkel door mijn begeleider en medestudenten gelezen worden. Alle enquêtes die ik afneem voor dit onderzoek zullen over een jaar vernietigd worden.

Ik neem de vragenlijst mondeling met u af. Ik zal u de vragen voorlezen, u geeft antwoord en ik dit noteer dit antwoord. Indien gewenst kunt u de antwoorden die ik opgeschreven heb nog nalezen en controleren na afloop.

Mocht u eventueel nog vragen hebben over dit project die ik niet kan beantwoorden, neemt u dan contact op met mijn begeleider, de heer G. van Campenhout (G.van.Campenhout@rug.nl).

Alvast bedankt voor uw medewerking,

Lucy Talens
Rijksuniversiteit Groningen
3^e jaar Sociale Geografie en Planologie

Bijlage 3: Enquête Kalkwijck

Enquête de Kalkwijck in Hoogezand	
1. Leeftijd:	Geslacht: M / V
2. Bent u woonachtig in Hoogezand-Sappemeer?	Ja / nee
3. In welke wijk?	
4. Met welk doel komt u naar de Kalkwijck? (zwemmen / andere sport / kinderen ophalen, afzetten / bijeenkomen met anderen / anders..)	
5. Hoe vaak maakt u gebruik van de accommodatie? 3-7 keer per week / 1-2 keer per week / 1-3 keer per maand / minder, nl.:	
6. Kunt u opnoemen welke functies de Kalkwijck heeft?	
7. Welke van de functies waardeert u het meest op een schaal van 1 tot 10? Waarom?	
8. Gaat u vaak alleen of met anderen naar de Kalkwijck? Waarom?	
9. Komt u wel eens bekenden tegen in de Kalkwijck? Ja / Nee Wat vindt u hiervan? (leuk, gezellig / jammer, maakt niet uit)	
10. Als er meer buurtactiviteiten in de Kalkwijck georganiseerd zouden worden, zou u hier gebruik van maken? Waarom wel/niet?	

11. Wat vindt u van de buitenkant van het gebouw? (uitnodigend, mooi, modern, massief, klein, te aanwezig, niet passend bij buurt, parkeergelegenheid)

12. Wat vindt u van de binnenkant van het gebouw? (gezellig, praktisch, modern, uitnodigend, genoeg faciliteiten, veilig)

13. Hoe vindt u de Kalkwijck in de buurt passen, kijkend naar de functies die het sportcomplex biedt?

14. Wat zou u ervan vinden als de sportmogelijkheden van de Kalkwijck verloren zouden gaan?

15. Zijn er volgens u verbeterpunten mogelijk qua sfeer in de Kalkwijck?

16. Met welke drie woorden zou u de Kalkwijck omschrijven?

Bijlage 4: Enquête Vensterschool

Enquête Vensterschool Selwerd/Paddepoel/Tuinwijk in Groningen	
1. Leeftijd:	Geslacht: M / V
2. Bent u woonachtig in de buurt Selwerd/Paddepoel/Tuinwijk?	Ja / Nee
3. Met welk doel komt u naar de Vensterschool? (zwemmen / andere sport / kinderen afzetten / wijkbijeenkomst / bieb / kinderopvang / biljarten / bijeenkomen met anderen / anders..)	
4. Hoe vaak maakt u gebruik van de accommodatie? 3-7 keer per week / 1-2 keer per week / 1-3 keer per maand / minder, nl.:	
5. Kunt u opnoemen welke functies de Vensterschool heeft?	
6. Welke van de functies waardeert u het meest op een schaal van 1 tot 10? Waarom?	
7. Gaat u vaak alleen of met anderen naar de Vensterschool? Waarom?	
8. Komt u wel eens bekenden tegen in de Vensterschool?	Ja / Nee
Wat vindt u hiervan? (leuk, gezellig/ jammer, maakt niet uit)	
9. Wat vindt u van de activiteiten die de Vensterschool organiseert?	

10. Zou dit meer/ minder moeten worden? Waarom?

11. Wat vindt u van de buitenkant van het gebouw? (uitnodigend, mooi, modern, massief, klein, te aanwezig, niet passend bij buurt, parkeergelegenheid)

12. Wat vindt u van de binnenkant van het gebouw? (gezellig, praktisch, modern, uitnodigend, genoeg faciliteiten, veilig)

13. Hoe vindt u de Vensterschool in de buurt passen, kijkend naar de functies die het complex biedt?

14. Wat zou u ervan vinden als de sportmogelijkheden van de Vensterschool verloren zouden gaan?

15. Zijn er volgens u verbeterpunten mogelijk qua sfeer in de Vensterschool?

16. Met welke drie woorden zou u de Vensterschool omschrijven?